

Luonnontieteen avaimista

Insinöörinä en voi olla nousematta luonnon "suunnitelmallisuuden" puolustajaksi, Helge Nivan (19.4.) epäilyä vastaan. Pekka Salmisen tietämys (15.4.) oli siinä määrin vakuuttavaa, että voin vain osaltani vahvistaa hänen näkemyksiään.

Otan avuksi tieteen historian faktoja, ja pyrin osoittamaan, että tällainen "usko" on ollut jopa yksi tieteemme edellytyksistä. Juuri käsitteen "suunnitteleva äly" ilmestyminen joonialaisen älymystön ajatusrakenteisiin n. 500 e.Kr. avasi heidän ymmärryksensä - tai sanottakoon vielä vain, että ajoitus sopii yhteen. Helleenien ja uusplatonistien tie ajautui umpikujaan, ja roomalainen oli helleenejä vielä paljon rajoittuneempi luonnon tutkimisessa.

Länsimaisen tieteen kehitys olisi pysähtynyt ilman juutalaiskristillisen uskon esiinmarssia. Thomas Kuhn nostaa 500-luvulla uusplatonismista kristityksi kääntyneen Filoponoksen ajatustyön hedelmät uudeksi paradigmaksi, tieteellisen ajattelun astumiseksi uuteen vaiheeseen. Filoponos, kuten myös monet kirkkoisista näkivät helleenien fysikaalisesta maailmasta saamat mielikuvat absurdeiksi. He tekivät löytönsä juuri Raamatun luomiskertomuksen pohjalta. Kristittyjen Jumala oli kaikkivaltias, ja etenkin tämän vaikutuksesta he johtivat länsimaisen ajattelun antiikin "välttämättömyyksien" maailmasta tiedettämme luotsanneeseen, läntiseen mahdollisuuksien maailmaan.

Augustinus mm. epäili Ptolemaioksen kuvaamia tähtien kiertokehiä. "En tiedä, miten Herrani on asian ratkaissut, mutta ei Hän ole niitä tarvinnut." Hän julisti myös, että paha ei ollut materiassa vaan ihmisen sisimmässä. Basilius Suuri jatkoi, ja sanoi, että myös materia oli Jumalan luoma - ei ikuinen, kuten antiikissa uskottiin. Filoponoksesta tuli ensimmäinen Aristoteleen kriitikko, jonka teorioilla hän herkutteli. Tähtiä eivät liikuta enkelit vaan ne kulkevat sen impetuksen voimasta, jonka saivat kaikkeuden synnyssä (vrt. big bang). Tämä, 1000 vuotta ennen Newtonia annettu määrittely on modernia fysiikkaa.

Kun luonnontieteissä astuttiin Newtonin mekanistisesta maailmankuvasta eteenpäin, dynaamiseen - ja luotiin perustaa modernille fysiikalle - jälleen avainhenkilöt, Faraday, Kelvin ja Maxwell olivat vahvasti uskonsa tunnustavia kristittyjä. Heidän työnsä huikean arvon tunnusti Einstein ja tänään sen tekee Kari Enqvist. Jos tarkastellaan paradigmaattisia läpimurtoja fysiikassa, ovat niiden tekijät Filoponoksesta Galileihin, Newtoniin ja Maxwelliin uskoneet Persoonalliseen Luojaan.

Kiinan kulttuurin grand old man Joseph Needham vakuutti (ateistinakin): "On vaikea yliarvioida jumalaisen lainlaatija-käsitteen länsimaiselle, kristilliselle ajattelulle tuomaa merkitystä." Kiinalaiset ovat olleet kekseliäitä, mutta fyysikoita vain 400-luvulla e.Kr. Kiinalaisille "kaikki oli luonut itse itsensä" ja Needhamin mukaan juuri "jumalaisen lainlaatija"-käsitteen puuttuminen nousi tärkeäksi esteeksi heidän ajattelussaan luonnon ymmärtämiselle.

J.P.Sartren mukaan "Me kaikki olemme kristittyjä, tänäänkin. Radikaaleinkin epäusko on kristillistä ateismia. Se säilyttää kielteisestä voimastaan huolimatta ne johtavat ajatuskuviot, joiden juuret ovat löydettävissä kristillisyyden vuosisadoista, joiden perillisiä me joka tapauksessa olemme". Me voimme kuitenkin menettää osan näistä hedelmällisistä ajatuskuvioista ja olemuksestamme materialismin ja naturalismin myötä. Esimerkiksi, kun emme enää koe olevamme vastuussa Jumalalle, protestanttinen sisältä-ohjautuvuus katoaa. Kun meitä on tällöin, tavalla tai toisella, ohjattava vahvemmin ulkoa, menetämme osan herkkyydestä ja luovuudestamme.